वर्ष ४० | अंक ३ | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | मंसिर २०७२ | नोभेम्बर-डिसेम्बर २०१५

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालद्वारा APG Typologies and Capacity Building Workshop 2015 को समापन समारोहलाई सम्बोधन

माननीय अर्थमन्त्री विष्णुप्रसाद पौडेलद्वारा समुद्घाटन भएको APG Topologies & Capacity Building Workshop 2015

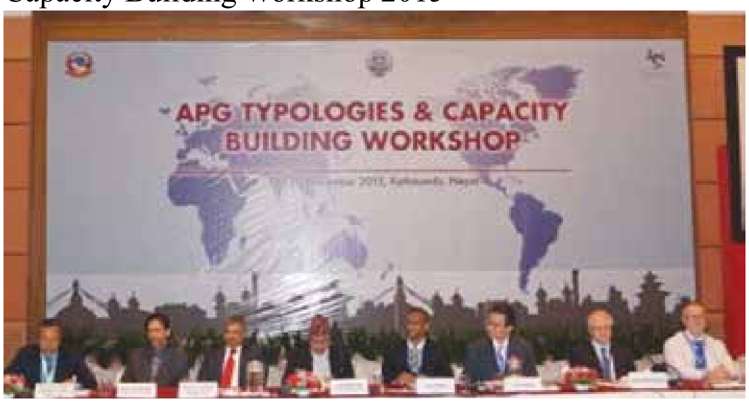

को समापन समारोहलाई गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले मंसिर ४ गते सम्बोधन गर्नुभयो । सम्बोधनका क्रममा उहाँले आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी जस्तो आपराधिक गतिविधि नियन्त्रणमा विश्वको वित्तीय प्रणाली तथा अर्थतन्त्रको पारदर्शिता, स्थायित्व र विकास अनिवार्य सर्त रहेको उल्लेख गर्दै नेपाल यस क्षेत्रमा द्रुत गतिमा अगाडि बढिरहेको बताउनुभयो ।

उहाँले ४४ मुलुक तथा १० भन्दा बढी अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाका विशिष्ट विज्ञ प्रतिनिधिहरु उपस्थित भई बृहत छलफल गरिएको सो कार्यशालाबाट एशिया प्रशान्त समूहका सदस्य मुलुकहरुबीच आ-आफ्नो मुलुकको अनुभव आदान प्रदान हुनुका साथै यसबाट प्रतिपादित रणनीतिहरु समग्र विश्वका लागि समेत मार्गदर्शन हुनसक्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

गभर्नर डा. नेपालले आर्थिक अपराधहरुको प्रभावकारी नियन्त्रण नभएसम्म आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय प्रणाली विश्वसनीय र स्थिर नहुने र त्यसले समग्र अर्थव्यवस्थामा नै गम्भीर प्रभाव पार्ने भएकाले आर्थिक अपराधनियन्त्रणमा विश्व एक हुनुपर्ने बताउनु भयो । यसका लागि प्रत्येक मुलुकले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका नियम कानुनहरुको निर्माण, नियमनकारी तथा अन्य कानुन कार्यान्वयनका निकायहरुको प्रभावकारिताका साथै अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग र सहकार्यमा क्षमता अभिवृद्धि गर्न अनिवार्य रहेको कुरामा उहाँले जोड दिनुभयो ।

वन्यजन्तुको सिकार, ओसारपसार र यसको माध्यमबाट आर्जन हुने सम्पत्तिको शुद्धीकरण, आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी र यसको क्षेत्रीय प्रवृत्ति र वित्तीय जानकारी एकाइहरुमा रहेका सूचनाहरुको संरक्षणका विषयमा कार्यशाला केन्द्रित रहेकाले यस क्षेत्रमा आगामी दिनमा कार्य गर्न थप सहज हुने अपेक्षा समेत उहाँले गर्नुभयो ।

गभर्नर डा. नेपालले APG Typologies and Capacity Building Workshop जस्तो बृहत अन्तर्राष्ट्रिय कार्यशाला आयोजना गर्न नेपाललाई छनोट गरिएकोमा आयोजक संस्था एशिया प्रशान्त समूह (ए.पी.जी.) लगायत समग्र प्रतिनिधिहरुप्रति आभार व्यक्त गर्नुभयो । मन्तव्यको अन्त्यमा उहाँले हालै फ्रान्सको पेरिसमा भएको आतंकवादी हमला प्रति दुःख व्यक्त गर्नुहुँदै यस्ता कार्यशालाले विश्वबाट आतंकवादलाई निर्मूल पार्न सहयोग पुग्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

Contingency Management Framework तयार गर्नुपर्ने

प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरुले वित्तीय संस्थाको व्यावसायिक निरन्तरतामा पार्न सक्ने प्रतिकूल असरलाई न्यूनीकरण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले २०७२ चैत मसान्तभित्र Contingency Management Framework तयार गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

सहवित्तीयकरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले रु. पचास करोड वा सोभन्दा बढी रकमको बहुबैंकिङ कर्जा उपभोग गर्ने र गरिरहेका ऋणीहरुको कर्जा २०७३ असार मसान्तभित्र सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

विपन्नवर्ग कर्जा सम्बन्धमा

विपन्नवर्ग कर्जा प्राप्त गर्न योग्य सिमान्तीकृत समुदाय तथा साना किसान वा किसान समुदायले मलखाद तथा बीउबिजन खरिद, सामूहिक रुपमा उत्पादन भण्डारणको लागि शीतभण्डार निर्माण, उत्पादनको बजारीकरण, साना सिंचाइ कुलो, स्यालो ट्युबवेल जडान जस्ता उद्देश्यका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई प्रति परिवार रु. ३ लाखमा नबढ्ने गरी प्रवाह भएको कर्जाका साथै तरकारी खेती, फलफूल, पशुपंक्षीपालन, मत्स्यपालन, मौरीपालन, जडिबुटी उत्पादन तथा कृषि उपज भण्डारण जस्ता व्यवसायको लागि प्रति परिवार रु. ४ लाखसम्मको कर्जा र किसानहरुलाई तरकारी तथा फलफूलको भण्डारण प्रमाणको आधारमा प्रदान गरिएको रु. ४ लाखसम्मको कर्जालाई पनि विपन्नवर्गमा प्रवाह भएको कर्जामा गणना गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

यसैगरी, नेपाल सरकारबाट स्वीकृति लिई कार्यान्वयनमा आएको युवाहरुलाई कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ बमोजिम तोकिएका कृषि व्यवसायहरुमा ऋणीहरुलाई प्रवाह भएको रु. ७ लाखसम्मको कर्जालाई पनि विपन्नवर्गमा प्रवाह भएको कर्जामा गणना गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(एकीकृत निर्देशन २०७२ को इ. प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (च) मा संशोधन र थप भएको)

सक्रियवर्गका ऋणीहरुका लागि विशेष व्यवस्था

२०७१ चैत मसान्तसम्म सक्रियवर्गमा कायम रहेका तर हाल उत्पन्न असहज परिस्थितिका कारण ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आएका वा परियोजना सञ्चालनमा समस्या आई कर्जा तिर्न सक्ने क्षमता विद्यमान नरहेका ऋणीहरुको लागि विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।

उक्त विशेष व्यवस्था अनुसार २०७१ चैत मसान्तसम्म सक्रियवर्गमा कायम रहेका कर्जाको साँवा, ब्याज वा किस्ता रकम २०७२ पुस मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा सो कर्जालाई असल कर्जामा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी कायम गर्न सकिने र सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले असल वर्गमा वर्गीकरण गरेको यस्तो कर्जाको भुक्तानीमा ऋणीसँग पेनाल ब्याज वा विलम्ब शुल्क लिन नपाउने गरिएको छ ।

साथै, सूक्ष्म निगरानी सम्बन्धी व्यवस्थाका सम्बन्धमा सो वर्गका लागि २०७३ असार मसान्तमा ४ प्रतिशत कायम गर्ने गरी आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को पहिलो त्रयमासससम्मका लागि २ प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागले जनाएको छ ।

यसैगरी, असहज परिस्थितिका कारण ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आउन सक्ने देखिएका कारण उद्योग, व्यापार, शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन (होटल, एयरलाइन्स, ट्राभल एजेन्सी आदि) र ऊर्जा (जलविद्युत उत्पादन, प्रसारण र वितरण आदि) लगायत सेवा क्षेत्रका ऋणीले लिखित कार्ययोजना पेस गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना गर्न दिएको निवेदनमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था आश्वस्त भएमा २०७२ पुस मसान्त भित्र त्यस्तो कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना हुन सक्ने र सो कर्जालाई पनि असल वर्गमा गणना गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

ब्याज आम्दानी लेखाङ्कन गर्ने प्रयोजनका लागि २०७२ असोज महिनासम्ममा पाकेको ब्याज २०७२ कात्तिक मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा सो रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को प्रथम त्रयमासको नाफा नोक्सान हिसाबमा आम्दानी जनाउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

ग्रेस अवधि सम्बन्धमा असहज परिस्थितिका कारण उद्योग, व्यापार, शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन (होटल, एयरलाइन्स, ट्राभल एजेन्सी आदि) र ऊर्जा (जलविद्युत उत्पादन, प्रसारण र वितरण आदि) लगायत सेवा क्षेत्रका निर्माणाधीन परियोजनाको निर्माण सम्पन्न हुन थप समय लाग्ने भएमा वा परियोजना सम्पन्न भई किस्ता भुक्तानी सुरु हुने अवस्थामा ग्रेस अवधि समाप्त भए पनि बढीमा एक वर्षको ग्रेस अवधि थप गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले टी. आर. कर्जा (Trust Receipt Loan) वा त्यस्तै प्रकृतिका आयात कर्जा प्रदान गर्दा २०७२ चैत मसान्त भित्र असुल उपर हुने गरी १८० दिनको अवधि कायम गरी कर्जा प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

देशको वर्तमान आर्थिक स्थिति

(आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित)

मुद्रास्फीति

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ८.३ प्रतिशत रहेको छ। समीक्षा अवधिमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर ९.४ प्रतिशत रहेको छ भने गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर ७.५ प्रतिशत रहेको छ। क्षेत्रगत आधारमा सबैभन्दा बढी काठमाडौं उपत्यकामा ९.१ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ भने पहाडमा ८.८ प्रतिशत, तराईमा ७.७ प्रतिशत र हिमालमा ७.२ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ।

वार्षिक विन्दुगत थोक मुद्रास्फीति दर ५.९ प्रतिशत रहेको छ। थोक मूल्य अन्तर्गत कृषिजन्य वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क १०.५ प्रतिशतले र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने आयातीत वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ३.९ प्रतिशतले घटेको छ

वैदेशिक व्यापार स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा कुल वस्तु निर्यात २५.४ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १६ अर्ब ८१ करोडमा सीमित भएको छ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा ३२.८ प्रतिशतले कम भई रु. ११३ अर्ब ६८ करोडमा सीमित भएको छ। एफ. ओ. बि. (FOB) मूल्यमा आधारित वस्तु व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा ३२.७ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १०९ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ।

समीक्षा अवधिमा निर्यात-आयात अनुपात १२.९ प्रतिशत पुगेको छ। २०७२ बैशाख १२ गते गएको भुकम्पपश्चात् तातोपानी भन्सार नाकाबाट व्यापार हुन सकेको छैन।

विप्रेषण

विप्रेषण आप्रवाह २४ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भई रु. १६६ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ। पेन्सन आयमा ४.८ प्रतिशतले कमी आई रु. ९ अर्ब ५२ करोड रहेको छ। अन्तिम श्रम स्वीकृतिका आधारमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको संख्या आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १२.६ प्रतिशतले घटेको छ।

पुँजी/वित्तीय खाता, चालू खाता र समग्र शोधनान्तर स्थिति

समीक्षा अवधिमा पुँजीगत ट्रान्सफर रु. ३ अर्ब ९५ करोड रहेको छ। प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह रु. १ अर्ब १२ करोड रहेको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिईएको स्वीकृतिका आधारमा गत आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्रत्यक्ष वैदशिक लगानीको लाभांश स्वरुप रु. ७ अर्ब २१ करोड भुक्तानी भएको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीमा रु. १ अर्ब ४१ करोड ६२ लाख लाभांश भुक्तानी भएको छ।

समीक्षा अवधिमा चालू खाता रु. ८५ अर्ब ८८ करोडले बचतमा रहेको छ। शोधनान्तर बचत रु. ६४ अर्ब १५ करोड रहेको छ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति र पर्याप्तता सूचकहरु

२०७२ असोज मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. ८९२ अर्ब ७ करोड पुगेको छ। अमेरिकी डलरमा भने बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति ८ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अपरिवर्त्य भारतीय मुद्रा सञ्चिति भा.रु. ११८ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ। कुल सञ्चितिमा भारतीय मुद्रा सञ्चितिको अंश २१.३ प्रतिशत रहेको छ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनाको आयातलाई आधार मान्दा बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चितिले २०.८ महिनाको वस्तु आयात र १६.४ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ। विदेशी विनिमय सञ्चितिसँग कुल गार्हस्थ उत्पादन, कुल आयात र विस्तृत मुद्रा प्रदायको अनुपातहरु क्रमशः ४२ प्रतिशत, १३६.६ प्रतिशत र ४५.५ प्रतिशत रहेका छन्।

व्यापार घाटामा सुधार ल्याउने सम्वन्धी व्यवस्थाहरुको स्थिति

तोकिएका १० वटा औद्योगिक वस्तुहरुको निर्यातमा २ प्रतिशत, १५ वटा औद्योगिक तथा ७ वटा कृषिजन्य वस्तुहरुको निर्यातमा १ प्रतिशत नगद प्रोत्साहन दिने व्यवस्था अनुसार चालु आर्थिक बर्षको तीन महिनामा नगद प्रोत्साहन अन्तर्गत कूल रु. २ करोड ९७ लाख नगद अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।

बजेट/सरकारी खर्च/राजस्व

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी बजेट रु. ४० अर्ब ६८ करोडले बचतमा रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च १०.६ प्रतिशतले ह्रास भई रु. ४९ अर्ब ४० करोडमा सीमित भएको छ। चालू खर्च २२ प्रतिशतले घटी रु. ४१ अर्ब ७ करोडमा सीमित भएको छ। पूँजीगत खर्च ५८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २ अर्ब ८७ करोड पुगेतापनि यो रकम बजेट अनुमान (रु. २०८ अर्ब) को जम्मा १.४ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ।

समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको राजस्व परिचालन १०.२ प्रतिशतले घटी रु. ७५ अर्ब ६६ करोडमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो राजस्व १६.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८४ अर्ब २७ करोड पुगेको थियो। मूल्य अभिवृद्धि कर राजस्व १६.४ प्रतिशतले घटी रु. २३ अर्ब ५८ करोडमा, भन्सार राजस्व २६.७ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १३ अर्ब ६३ करोडमा र अन्तःशुल्क राजस्व २१.६ प्रतिशतले घटी रु. १० अर्ब २२ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ। आयकर राजस्व ४२.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १४ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ। गैर-कर राजस्व ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९ अर्ब ९७ करोड पुगेको छ।

गभर्नर डा. नेपालद्वारा जनसेवी लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेडको उद्घाटन

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले पर्वत जिल्लाको कुश्मामा केन्द्रीय कार्यालय रहेको जनसेवी लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेडको कात्तिक १५ गते उद्घाटन गर्नु भयो ।

उक्त कार्यक्रममा मन्तव्य दिनुहुँदै गभर्नर डा. नेपालले दुर्गम ग्रामीण एवम् उच्च गरिबी भएका क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच तथा समावेशीकरण र वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका लागि लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुको स्थापना गर्न राष्ट्र बैंकले प्राथमिकता दिएको बताउनु भयो ।

गभर्नर डा. नेपालले सर्वसाधारणको बैंकिङ सेवामा पहुँच बढाई सानो सानो बचत निक्षेप संकलन गर्न तथा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध स्रोत साधनलाई कृषि र पर्यटन क्षेत्रमा लगानी गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने कार्यमा मध्यस्थकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्न लघुवित्त संस्थाहरु महत्वपूर्ण माध्यम हुने बताउनुभयो । उहाँले भौगोलिक एवम् सामाजिक रुपले

तथा स्रोत र साधनका दृष्टिकोणले समेत पछाडि परेका समुदायसम्म पुग्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई आग्रह गर्नुभयो ।

पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा रेमिट्यान्स आप्रवाह उच्च रहेको बताउनु हुँदै गभर्नर डा. नेपालले त्यसलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गरी उत्पादन, उत्पादकत्व तथा रोजगारी बढाउन र आयात प्रतिस्थापन गर्न सघाउ पुऱ्याउने व्यवसायमा लगानी गर्न सल्लाह दिनुभयो ।

लघुवित्त संस्थाहरुले गर्ने कारोबारमा दोहोरोपना (Duplication) हटाउन लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रमा लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न इजाजत दिने र त्यस्ता संस्थाहरुको उपस्थिति कम भएका क्षेत्रमा मात्र शाखा विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने नीति लिइएको पनि गभर्नर डा. नेपालले बताउनु भयो ।

! k]hsf] afFL

गभर्नर डा. चिरंजीबि...

कार्यशालामा डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीले स्वागत मन्तव्य राख्दै भूकम्प लगायत कठिन परिस्थितिमा समेत नेपाललाई विश्वास गरी कार्यक्रम आयोजना गरेकोमा APG लाई धन्यवाद दिनु भएको थियो । उहाँले बृहत् सहभागिताको लागि सहभागी र सम्बन्धित मुलुकप्रति आभार व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

कार्यशाला आतंककारी कार्यमा वित्तीय लगानी र यसका क्षेत्रीय प्रवृति, वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराध र आपराधिक आर्जनको शुद्धीकरण, वित्तीय जानकारी एकाइसँग सम्बद्ध सूचनाको संरक्षण र सोसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाको सदस्यता सम्बन्धमा केन्द्रित रहेको थियो । संयुक्त राष्ट्र संघ Counter-Terrorism Committee Executive Directorate का Legal Expert, Ms. Adria De Landri को Keynote address बाट शुरु भएको उक्त कार्यशालामा विभिन्न विज्ञ र विदेशी मुलुकका पदाधिकारीहरुबाट ५४ भन्दा बढी कार्यपत्र प्रस्तुत गरिएको थियो । APG का तर्फबाट Deputy Secretary Mr. Eliot Kennedy, Co-Chair Mr. Razim Buksh र Mr. Bazarragchaa Tumurbat ले संयोजन गर्नु भएको उक्त कार्याशालामा Financial Action Task Force का तर्फबाट Ms. Shana Krishnan र Ms. Solene Rochefort र Egmont Group of FIUs का तर्फबाट Mr. Francis Sanchez ले आफ्ना कार्यपत्रहरु पेश गर्नु भएको थियो ।

APG Typology Workshop 2015 नोभेम्बर १५ देखि २० सम्म काठमाडौंमा आयोजना गरिएको थियो । नेपाल सरकारको सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा आतंककारी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण रणनीति २०६८-२०७३ बमोजिम नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग, नेपाल राष्ट्र बैंक र Asia Pacific Group on Money Laundering को संयुक्त आयोजना सम्पन्न उक्त कार्यशालामा ३८ मुलुक, १० अन्तर्राष्ट्रिय संस्था र निजी क्षेत्रका गरी २४६ पदाधिकारीहरु सहभागी रहेका थिए ।

कार्यशाला आयोजनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकका डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव सूर्यप्रसाद आचार्य, सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागका प्रमुख केवलप्रसाद भण्डारी, वित्तीय जानकारी एकाइका निर्देशक ऋषिकेश भट्ट र वित्तीय जानकारी एकाइका उपनिर्देशक हरिकुमार नेपाल सहितको मूल आयोजक समिति गठन गरिएको थियो ।

मुद्रास्फीति नियन्त्रणका चुनौती

वस्तु स्थिति

नेपालले विगत केही वर्षदेखि सापेक्षित रुपमा उच्च दरको मुद्रास्फीति व्यहोर्दै आएको छ। प्रजातन्त्र पुनर्बहाली पश्चात्को अवधिमा हेर्दा सन् नब्बेको दशकभर ८ प्रतिशतभन्दा बढी दरको मुद्रास्फीति रहेकोमा सन् २००० देखि २००५ सम्म ५ प्रतिशतभन्दा कम दरको मुद्रास्फीति रह्यो। त्यस पछिका केही वर्षहरुमा मुद्रास्फीतिको चाप बढ्दै गए तापनि अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य बढेको पृष्ठभूमिमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा आएर नेपालले उच्च दर अर्थात १२.६ प्रतिशतको मुद्रास्फीति व्यहोर्नु पऱ्यो। त्यस पछिका पाँच वर्षहरुमा औसतमा ९.३ प्रतिशतको मुद्रास्फीति व्यहोरेको नेपालले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ७.२ प्रतिशतको मुद्रास्फीति अनुभव गरेबाट मूल्य वृद्धिको दबाव केही सहज हुने अनुमान गरिएको थियो।

नेपालको मुद्रास्फीति मौद्रिक कारणबाट भन्दा पनि संरचनात्मक कारणबाट बढी प्रभावी रहेको पाइन्छ। यस प्रसङ्गमा विगत केही महिनादेखि तराई क्षेत्रमा जारी बन्द हडताल तथा गत असोज ७ गतेदेखि नेपाल-भारत व्यापार-पारवहनमा आएको अवरोधका कारण आपूर्ति व्यवस्था नराम्ररी प्रभावित बन्न गई उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित मूल्य वृद्धिको चाप नेपाल राष्ट्र बैंकले चालू आर्थिक वर्षका लागि अनुमान गरेको ८.५ प्रतिशत भन्दा माथि रहने जोखिम बढेको छ।

आर्थिक वर्षको पहिलो तीन महिनाको तथ्याङ्क हेर्दा पनि मूल्य वृद्धि नियन्त्रण चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ। आर्थिक वर्षको पहिलो महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ६.९ प्रतिशत मात्र रहेको उपभोक्ता मूल्यमा आधारित मुद्रास्फीति दर दोस्रो महिनामा ७.२ प्रतिशत हुन पुग्यो भने तेस्रो महिनामा आइपुग्दा ८.३ प्रतिशत पुगेको छ। यस अवधिमा गैर खाद्यजन्य वस्तु भन्दा पनि खाद्यजन्य वस्तुको मुद्रास्फीति उच्च रहेको छ। खाद्यजन्य वस्तुमध्ये दाल तथा गेडागुडीको मूल्य २०७१ असोजको तुलनामा २०७२ असोजमा करिब ३५ प्रतिशतले बढेको छ। भूकम्प पछिको पुनर्निर्माणका कारण लगानी तथा उपभोगमा वृद्धि भई अर्थतन्त्रले मागपक्षबाट सिर्जित मुद्रास्फीति सामना गर्नु पर्ने अनुमानका विपरीत आपूर्ति व्यवस्थामा आएको अवरोधका कारण संरचनागत मुद्रास्फीतिको चाप बलियो बन्न पुगेको छ। संसारभर मुद्रास्फीति न्यून रहेको र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०१६ मा विकसित मुलुकहरुको मुद्रास्फीति दर १.२ प्रतिशत हुने तथा उदीयमान एवम् विकासोन्मुख मुलुकहरुको मुद्रास्फीति दर ५.१ प्रतिशत मात्र हुने प्रक्षेपण गरेको परिप्रेक्ष्यमा नेपालको मुद्रास्फीतिको विद्यमान प्रवृत्ति हेर्दा भने आम सर्वसाधारणले आगामी दिनमा दोहोरो अङ्कको मुद्रास्फीतिको मार व्यहोर्नु पर्ने देखिन्छ।

यसैबीच बजारमा अत्यधिक तरलता रहेका कारण माग पक्षबाट सिर्जना हुने मुद्रास्फीतिलाई नियन्त्रण गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले प्रभावकारी रुपमा तरलता व्यवस्थापन गर्दै आएको छ। चालू आर्थिक वर्षको सुरुदेखि २०७२ मंसिर १६ गतेसम्म पटक पटक गरी विभिन्न उपकरणहरु मार्फत् रु. २५२ अर्ब तरलता प्रशोचन गरिएको छ। विगत २ वर्ष भन्दा बढी अवधिदेखि अर्थतन्त्रले उच्च तरलताको भार व्यहोरी रहेकोमा वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्प पश्चात् विप्रेषण आप्रवाहमा उल्लेख्य विस्तार हुने क्रमसंगै तरलता व्यवस्थापन थप बोझिलो बन्दै गएको थियो। यसको लगत्तै पछि तराई बन्द र नेपाल भारत व्यापार-पारवहनमा अवरोध सुरु भएसँगै अपेक्षित स्तरमा कर्जा प्रवाह विस्तार हुन नसक्दा तरलता व्यवस्थापन लागत समेत बढ्दै गएको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ भरिमा अधिक तरलता प्रशोचनका लागि रु. १९ करोड ६ लाख ब्याज खर्च भएकोमा चालू आर्थिक वर्षको मंसिर १६ गतेसम्म मात्रै उक्त प्रयोजनका लागि रु. ४९ करोड ३१ लाख खर्च भएको छ।

डा. गुणाकर भट्ट

विगत केही वर्षदेखिको अत्यधिक तरलताले मौद्रिक प्रसारण संयन्त्रलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै वित्तीय क्षेत्रको विकास तथा मूल्य स्थायित्व मार्फत मुलुकको आर्थिक विकासलाई गति दिनुपर्ने चुनौती पनि थपेको छ। यसका साथै तरलता प्रशोचनलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको असक्षमता लुकाउने अवसरको रुपमा मात्र प्रयोग हुन नदिई लगानी विस्तार गर्दै बजार स्वयम्ले नै तरलताको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न लगानीयोग्य वातावरण निर्माण गर्ने अवसरको रुपमा समेत उपयोग गराउनुपर्ने आवश्यकता खट्केको छ।

चुनौती

नेपालको मूल्य वृद्धि मूलतः संरचनात्मक तथा बाह्य कारणबाट प्रभावित छ। मूल्य वृद्धिमा मौद्रिक विस्तारको प्रभाव सापेक्षिक रुपमा कम हुने तथ्य चालू आर्थिक बर्षको प्रथम तीन महिनाको मूल्य वृद्धिले समेत इङ्गित गरिसकेको छ। यस बीचमा ठूलो मात्रामा तरलता प्रशोचन गर्दा समेत मूल्य वृद्धिको दर बढ्दो गतिमा छ। संरचनात्मक कारण अन्तर्गत आपूर्ति व्यवस्थापन, बजार नियमन, वितरण व्यवस्था तथा कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व आदि पर्दछन्। बाह्य कारण अन्तर्गत नेपालको दुई तिहाई व्यापार सम्बन्ध रहेको भारतको मूल्य स्थितिको प्रभाव तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा हुने उतार चढाव आदि जिम्मेवार छन्।

afFsL ^ k]hdf

% k|hsf]afß

मुद्रास्फीति...

आपूर्ति व्यवस्थापनको कुरा गर्दा नेपालको अर्थतन्त्रमा ८० प्रतिशत हिस्सा ओगटने निजी क्षेत्रको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ। सन् नब्बेको दशकदेखि निजीकरणलाई आर्थिक नीतिको केन्द्रमा राखे पश्चात् देशको अर्थतन्त्रको आयतन विस्तार भएको मात्र होइन, उद्योग, व्यापार र सेवा क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको बोलवाला बढ्दै गएको छ। तथापि निजी क्षेत्रले बजार प्रतिस्पर्धालाई प्रबर्द्धन गर्ने, स्वनियमनमा बस्ने र आम उपभोक्ताको सन्तुष्टि र हितलाई प्राथमिकता दिने भन्दा पनि आफूलाई अल्पकालीन लाभमा अधिकेन्द्रित गर्दा आपूर्ति व्यवस्थापन प्रभावकारी बन्न सकेको छैन। असंगठित आम उपभोक्ताको शोषणलाई प्रश्रय दिने निजी क्षेत्रको प्रवृत्तिले प्राकृतिक कारण लगायत अन्य असहज अवस्थामा समेत कृत्रिम अभाव सिर्जना गराउने भई मूल्य वृद्धि नियन्त्रण चुनौतीपूर्ण बनेको तथ्य वैशाख १२ को भूकम्प पछिको समय र अझ खासगरी असोज ७ देखि सुरु भएको व्यापार-पारवहन अवरोध पछिको बजार अवस्थाले प्रष्ट पारेको छ।

बजार नियमन, वितरण प्रणालीको उचित व्यवस्थापन तथा कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व अभिवृद्धिको कुरा गर्दा सरकारले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेको, उपलब्ध संस्थागत संयन्त्रको परिचालन पनि गर्न नसकेको तथा नव प्रवर्तन र सिर्जनशीलताको विकास पनि गर्न नसकेको अवस्था छ। मूल्य वृद्धि नियन्त्रणमा यी सबै पक्षहरुको भूमिका भने प्राथमिक रहेको हुन्छ।

नेपालको मूल्य वृद्धिलाई सबैभन्दा बढी प्रभावित गर्ने कारकहरुमा भारतको मूल्य स्थितिको प्रभाव तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य प्रमुख भए तापनि नेपालको अर्थतन्त्रसँग बाह्य क्षेत्रमा उत्पन्न हुने धक्का (shock)को प्रतिरोध गर्ने क्षमता अत्यन्त न्यून छ भन्ने कुरा समय समयमा प्रमाणित भैसकेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियमको मूल्य घटेर प्रति ब्यारल ४० डलरमा झर्दा पनि हामीले बजार अनुकुलताको लाभ लिन सक्ने गरी आफ्नो आयात तथा भण्डारण क्षमताको विकास गर्न सकेनौं। यसैको परिणामस्वरुप नेपाल-भारत व्यापार-पारवहनमा अवरोध आएको हालको स्थितिमा मुलुकभरको भण्डारणले एक हप्ता पनि धान्न नसक्ने गरी देशले इन्धन अभाव भोग्नु पर्‍यो। बाह्य धक्का (shock)हरुको आन्तरिक नियन्त्रणमा नहुने भए तापनि तिनको व्यवस्थापन गर्न सक्ने क्षमता विकास गर्न नसक्दासम्म बाह्य कारणबाट उत्पन्न हुने अनुकूलताको लाभ तथा प्रतिकूलताको प्रतिरोध अर्थतन्त्रले गर्न नसक्ने कुरा हालका केही महिनाको अवस्थाले प्रष्ट पारेको छ।

उपाय

मुद्रास्फीति विशेष गरी मौद्रिक कारणले हुने कुरामा अर्थशास्त्रीहरुका बीच दुईमत छैन। अठारौं शताव्दीका अर्थशास्त्री तथा दार्शनिक ड्याभिड ह्युमदेखि बीसौं शताव्दीका जे. एम. किन्स र मिल्टन फ्रयाडमनसम्मका सबै अर्थशास्त्रीहरुले मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा चाप पर्ने कुरालाई स्वीकार गरेकै छन्। नेपालका सन्दर्भमा पनि मौद्रिक कारणबाट मूल्यमा चाप पर्ने कुरा अपवाद हुन सक्दैन। यसर्थ माग पक्षबाट सिर्जना हुने मुद्रास्फीतिको नियन्त्रण गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले मौद्रिक प्रसारण संयन्त्र तयार पारी आवश्यक मौद्रिक उपकरणहरुको प्रयोग मार्फत् मूल्य स्थायित्व कायम गर्ने प्रयास गर्दै आएको छ। तथापि मौद्रिक कारणबाट सिर्जना हुने मुद्रास्फीति बाहेकको अवस्थाको सम्बोधन बृहत्तर स्तरमा नेपाल सरकारका विभिन्न निकाय र सरकार अन्तर्गतका सार्वजनिक संस्थानहरुको समन्वयमा गर्नु पर्ने हुन्छ। मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्न आपूर्ति तथा वितरण व्यवस्थाका लागि स्थापना भएका नेपाल सरकार अन्तर्गतका खाद्य संस्थान, नेशनल ट्रेडिङ लिमिटेड, नेपाल आयल निगम, साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन, नेपाल वायुसेवा निगम जस्ता निकायहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन आवश्यक छ। व्यावसायिक रुपमा यस्ता निकायहरुको व्यवस्थापन हुन सकेमा निजी क्षेत्रलाई समेत अप्रत्यक्ष बजार हस्तक्षेपका माध्यमबाट अंकुश लगाउन मद्दत पुग्ने र यसैका माध्यमबाट आपूर्ति तथा वितरण सहज हुनुका साथै मूल्य वृद्धि नियन्त्रण समेत सम्भव देखिन्छ। नेपाल खाद्य संस्थान, नेशनल ट्रेडिङ र नेपाल आयल निगमको भण्डारण तथा वितरण व्यवस्था प्रभावकारी भएको भए व्यापार-पारवहन अवरोधको आजको अवस्थामा आम जनजीवन यति अस्तव्यस्त बन्ने थिएन। यसका साथै मुद्रास्फीति नियन्त्रणका लागि बजारमा हुने कृत्रिम अभाव, कालोबजारी र विभेदपूर्ण मूल्य स्थितिलाई निरुत्साहन गर्न सरकारका सम्बद्ध निकायहरुको सक्रियता अनिवार्य छ।

कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान एक तिहाई रहेको, उपभोक्ताहरुको उपभोग बास्केटमा ४४ प्रतिशत भार खाद्यजन्य वस्तुहरुले ओगटेको र देशको ६६ प्रतिशत जनसंख्या कृषि पेशामा संलग्न भएको अवस्था एकातिर छ भने मुलुकले वार्षिक रु. २५ अर्बको धान-चामल मात्र आयात गरिरहेको उदेक लाग्दो अवस्था अर्कोतिर छ। यस्तो स्थितिमा मुलुकको दीर्घकालीन राष्ट्रिय हितका लागि समेत खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्नुपर्ने भएकोले कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न नेपाल सरकारका सबै सरोकारवाला निकायहरुको प्रभावकारी परिचालन आवश्यक छ। कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व अभिवृद्धि विना खाद्यजन्य वस्तुहरुको मूल्य नियन्त्रण चुनौतीपूर्ण देखिन्छ। संयुक्त राज्य अमेरिका जस्ता विकसित देशहरु समेत खाद्य सुरक्षामा आत्मनिर्भर बनेका कारण आम उपभोक्ताले ती देशहरुमा सामान्यतया लामो समयको अन्तरालसम्म पनि खाद्यजन्य मुद्रास्फीतिको अनुभव गरेका हुँदैनन्।

afß & k|hdf

विकासका लागि मौलिक अवधारणा अवलम्बन गर्नु आवश्यक : गभर्नर डा. नेपाल

(गभर्नर नेपालद्वारा आर.एम.डी.सी.को १७ औं वार्षिकोत्सव समारोहलाई सम्बोधन)

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले रुरल माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडको १७ औं वार्षिकोत्सव समारोहलाई कात्तिक १३ गते सम्बोधन गर्नुभयो ।

प्रमुख अतिथिका रुपमा सो समारोहमा मन्तब्य व्यक्त गर्दै उहाँले इन्धन संकटका कारण अर्थतन्त्र जटिल अवस्थातर्फ धकेलिएको उल्लेख गर्नुहुँदै यसबाट मुलुकले अवलम्बन गरेका नीति र कार्यक्रमहरु प्रभावित भएको बताउनु भयो । अर्थतन्त्रको विकासका लागि नयाँ ढंगले सोच्नु पर्नेमा जोड दिँदै उहाँले देश विकासको मौलिक अवधारणा अगाडि बढाउनु पर्ने आवश्यकता माथि प्रकाश पार्नुभयो ।

देशका वर्तमान अधिकांश आर्थिक परिसूचकहरु सकारात्मक रहेको उल्लेख गर्दै गभर्नर डा. नेपालले वर्तमान विदेशी विनिमय सञ्चितिले १० महिनाको आयात धान्न सक्ने अवस्था रहे पनि यसको दिगोपनाका सम्बन्धमा अन्योल कायमै रहेको धारणा राख्नुभयो । विनाशकारी भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणले गति लिन

नसक्दा सरकारी ढुकुटीको ८४ अर्ब रुपैयाँ खर्च हुन नसकेको जानकारी दिँदै उहाँले विप्रेषणको आगमन उल्लेखनीय रहे पनि त्यसको उत्पादनशील उपयोगमा थप जोड दिनुपर्ने धारणा राख्नुभयो ।

ऊर्जालाई अर्थतन्त्रको एक महत्वपूर्ण पूर्वाधारका रुपमा चित्रण गर्दै गभर्नर डा. नेपालले ऊर्जाको विकास र उपयोग राम्रोसँग हुन नसकेकोले नेपाल आर्थिक क्रियाकलापमा पछि परेको तथ्यमाथि प्रकाश पार्नुभयो । विद्युतीय ऊर्जाको विकास मार्फत इन्धन संकट न्यूनीकरण गर्न सकिने र आत्मनिर्भरताको आधार तयार हुने धारणा उहाँले व्यक्त गर्नुभयो ।

ऋण प्रवाह गर्ने संस्थाले सोको सही उपयोग गर्ने सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिनुपर्ने विचार व्यक्त गर्दै गभर्नर डा. नेपालले स्थानीय स्रोत र साधनको उपयोग गरी लक्षित वर्गलाई स्वावलम्बी बनाउने उद्देश्य राखेका संस्था र कार्यक्रममा लगानी विस्तार गर्न रुरल माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडलाई सुझाव दिनुभयो ।

समारोहमा गभर्नर डा.नेपालले संस्थामा १० वर्ष पूरा गरेका कर्मचारीहरु, पूर्व सञ्चालकहरु र सो संस्थासँग उत्कृष्ट कारोबार गर्ने संस्थाहरुलाई कदरपत्र, प्रशंसापत्र तथा सम्मानपत्र वितरण गर्नुभएको थियो ।

^ k]hsf] afFL

मुद्रास्फीति...

मूल्य वृद्धि नियन्त्रणको कुरा गर्दा उर्जा सुरक्षाको विषयलाई उच्च प्राथमिकता दिइनु पनि उत्तिकै आवश्यक छ । नेपालले गत तीन आर्थिक वर्षहरुमा क्रमशः रु. १०९ अर्ब, रु. १३४ अर्ब र रु. ११२ अर्बको पेट्रोलियम पदार्थ आयात गऱ्यो । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य घटेका कारण २०७१/७२ मा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा पेट्रोलियम आयात घटेको देखिए तापनि परिमाणात्मक हिसाबमा आयात बढ्दो अवस्थामा छ । पछिल्ला तीन वर्षको तथ्याङ्क हेर्दा कुल आयातमा पेट्रोलियमको हिस्सा १७.३ प्रतिशत हुन आउँछ । विश्वका उदीयमान अर्थतन्त्र तथा युरो क्षेत्रको आर्थिक गतिविधिमा केही शिथिलता आएका कारण पेट्रोलियमको माग घटी मूल्यमा ठुलो गिरावट आएको असर पेट्रोलियम पदार्थको हालको अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्यमा प्रतिबिम्बित भएको छ । तर भविष्यमा विश्व अर्थतन्त्रमा सुधार आई पेट्रोलियम पदार्थको माग बढ्ने क्रमसँगै मूल्य वृद्धि हुने र त्यसको प्रभाव नेपालको यातायात क्षेत्र लगायत अन्य सबै क्षेत्रमा पर्ने हुन्छ । यस हिसाबले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा हुने पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिको चापबाट नेपाललाई जोगाउन पनि उर्जा सुरक्षाको विषयलाई केन्द्रविन्दुमा राखिनु आवश्यक छ ।

नेपालको व्यापार भारतसँग अधिकेन्द्रित भएकै कारण व्यापार-पारवहनमा उत्पन्न हुने असहजतासँगै आपूर्ति व्यवस्था सङ्कटापन्न बनेको मात्र छैन, मूल्यवृद्धि समेत नियन्त्रण बाहिर जाने जोखिम बढ्दै गएको छ । यस प्रसङ्गमा हाल सरकारी तथा जनस्तरमा समेत उठेको व्यापार विविधीकरणका लागि आवश्यक पूर्वाधार एवम् संस्थागत संयन्त्र तयार पार्ने विषयलाई उच्च प्राथमिकता दिइनु आवश्यक छ । यस प्रकारको व्यापार विविधीकरणको प्रयास व्यापार-पारवहन अवरोध जस्ता असामान्य अवस्थाको सम्बोधनका लागि मात्र नभएर व्यापार अधिकेन्द्रित भएको मुलुकमा समय समयमा सिर्जना हुन सक्ने आर्थिक असजहताको प्रत्यक्ष असरबाट नेपालको अर्थतन्त्रलाई जोगाउनका लागि समेत आवश्यक देखिन्छ ।

kJhsf]afS

देशको वर्तमान...

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप संकलन

समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप २.५ प्रतिशत (रु. ४२ अर्ब १९ करोड) ले बढेको छ। वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेप क्रमशः २.२ प्रतिशत, ३.५ प्रतिशत र ३.८ प्रतिशतले बढेको छ। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप १९.८ प्रतिशतले बढेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप संरचनामा संस्थागत निक्षेपको अंश २०७२ असोजमा ४८ प्रतिशत रहेको छ। २०७२ असोजमा विकास बैंकहरुले प्राथमिक पूँजीको ६.९ गुणा र वित्त कम्पनीहरुले ५.१ गुणा निक्षेप संकलन गरेका छन्।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा प्रवाह

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानी २.१ प्रतिशत (रु. ३२ अर्ब ७५ करोड) ले बढेको छ। वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी क्रमशः १.७ प्रतिशत, २.९ प्रतिशत र ६.१ प्रतिशतले बढेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा २.७ प्रतिशत (रु. ३६ अर्ब ६४ करोड) ले बढेको छ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कुल कर्जामध्ये ५९.२ प्रतिशत कर्जा घरजग्गाको धितोमा र १३ प्रतिशत कर्जा चालू सम्पत्ति (कृषि तथा गैर-कृषिजन्य वस्तु) को धितोमा प्रवाह भएको छ। वाणिज्य बैंकहरुबाट सरकारी संस्थानहरुलाई प्रवाह गरेको कर्जा ३६.३ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ७ अर्ब ८७ करोड पुगेको छ। वाणिज्य बैंकहरुबाट साना तथा मझौला व्यवसायमा प्रवाहित कर्जा (SMEs Loan) औसतमा कुल कर्जाको २.४ प्रतिशत (रु. २७ अर्ब १७ करोड) मात्र रहेको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा (Real Estate) क्षेत्रमा २०७२ असोजसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कुल रु. २१० अर्ब ८९ करोड कर्जा (रु. १ करोड भन्दा कमको रु. १२२ अर्ब ७ करोडको आवासीय घरकर्जा सहित) प्रवाह गरेका छन्। उक्त कर्जा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाहित कुल कर्जाको १५.१ प्रतिशत हुन आउँछ। २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा प्रवाह गरेको मार्जिन प्रकृतिको कर्जा कुल कर्जाको १.८ प्रतिशत (रु. २५ अर्ब) रहेको छ।

निष्क्रिय कर्जा, कर्जा–निक्षेप र पुँजीकोष अनुपात

२०७२ असारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको समग्र निष्क्रिय कर्जाको अनुपात ३.३३ प्रतिशत रहेकोमा भदौमा ३ प्रतिशतमा सीमित भएको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा-निक्षेप (स्वदेशी निक्षेप र प्राथमिक पूँजी सहित) अनुपात २०७२ भदौमा वाणिज्य बैंकहरुको ७१.९७ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको ७०.०५ प्रतिशत तथा वित्त कम्पनीहरुको ७५.२१ प्रतिशत रहेको छ। २०७२ भदौ मसान्तमा पुँजीकोष अनुपात वाणिज्य बैंकहरुको ११.९४ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १६.१४ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको २१.५८ प्रतिशत रहेको छ।

तरलता व्यवस्थापन

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा पटक-पटक गरी निक्षेप बोलकबोलमार्फत् रु. ५७ अर्ब २५ करोड, रिभर्स रिपोमार्फत् रु. ५६ अर्ब ३० करोड तथा सोझै बिक्री बोल-कबोलमार्फत् रु. ९ अर्ब १० करोडको तरलता प्रशोचन भएको छ। यी विभिन्न उपकरण मार्फत् पटक-पटक गरी रु. १२२ अर्ब ६५ करोडको तरलता प्रशोचन गर्दा कुल रु. २३ करोड १२ लाख ब्याज खर्च भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरु) बाट अमेरिकी डलर १ अर्ब १३ करोड खुद खरिद गरी रु. ११७ अर्ब ४६ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ।

समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर ६० करोड बिक्री गरी रु. ६२ अर्ब ४० करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको मर्जर तथा प्राप्तिको अवस्था र वित्तीय विस्तार

२०७२ असोज मसान्तसम्म ८३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा मर्ज भई ३१ वटा संस्था बनेका छन्। एउटा वाणिज्य बैंकले दुईवटा वित्त कम्पनीहरु र एक विकास बैंकले अर्को एक विकास बैंक प्राप्ति (Acquisition) गरेका छन्। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शाखा संख्या २०७१ असोजमा ३६१७ रहेकोमा २०७२ असोजमा ३९५८ पुगेको छ ।

पुनरकर्जा तथा उत्पादनशील कर्जा

समीक्षा अवधिमा साधारण पुनरकर्जातर्फ रु. १ अर्ब २९ करोड १६ लाख र निर्यात पुनरकर्जातर्फ रु. ९ करोड ६० लाख गरी जम्मा रु. १ अर्ब ३८ करोड ७६ लाख पुनरकर्जा उपलब्ध गराइएको छ। वाणिज्य बैंकहरुले उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको २० प्रतिशत कर्जा प्रदान गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था अनुरुप २०७२ असोज मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको यस्तो कर्जाको अनुपात १५.८ प्रतिशत रहेको छ।

ब्याजदर

९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर २०७२ असोजमा १.१० प्रतिशत पुगेको छ। २०७२ असोजमा वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा निक्षेपबीचको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.३४ प्रतिशत रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरुको औसत आधार ब्याजदर २०७१ असोजको ७.७३ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ असोजमा ७.२२ प्रतिशत कायम हुन आएको छ।

कार्यकारी निर्देशक तथा निर्देशकहरु अन्तर्राष्ट्रिय सेमिनारमा

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक हरिप्रसाद काफ्ले Alliance for Financial Inclusion ले Russia मा आयोजना गरेको Shadow Banking Conference मा भाग लिन कात्तिक २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर १ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका कार्यकारी निर्देशक शिबराज श्रेष्ठ र बैंकिङ कार्यालयका कार्यकारी निर्देशक राजनविक्रम शाह UOB Bank Singapore ले Japan मा आयोजना गरेको Executive Interaction Program मा भाग लिन कात्तिक ७ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १८ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सामान्य सेवा विभागका कार्यकारी निर्देशक लक्ष्मीप्रपन्न निरौला Asia LEDS Partnership ले Vietnam मा आयोजना गरेको Workshop on Mobilizing Investment for Low Emission Development in Asia's Agriculture Sector-Crop Production and Processing मा भाग लिन कात्तिक ९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १५ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

संस्थागत योजना विभागका कार्यकारी निर्देशक डा. शंकरप्रसाद आचार्य Deutsche Bundesbank ले Germany (F.R.G.) मा आयोजना गरेको Seminar on Central Bank Governance मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ मंसिर ८ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका निर्देशक रमेशकुमार पोखरेल Bank of Indonesia ले Indonesia मा आयोजना गरेको Workshop On Interaction Of Monetary And Financial Stabilty मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ मंसिर ९ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

अनुसन्धान विभागका निर्देशक गोपालप्रसाद भट्ट Istanbul School of Central Banks ले Turkey मा आयोजना गरेको Short-term Forcasting at Central Banks विषयक सेमिनारमा भाग लिन कात्तिक २१ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ३० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

पोखरा कार्यालयका निर्देशक नीलम ढुंगाना (तिम्सिना) र आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका निर्देशक सीता घिमिरे Bank of Korea ले South Korea मा आयोजना गरेको Financial Stability विषयक सेमिनारमा भाग लिन कात्तिक २९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँहरु मंसिर १० गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ । संस्थागत योजना विभागका उपनिर्देशक हुमाकान्त पन्थी र बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका सहायक निर्देशक ध्रुबविक्रम थापा पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्छ ।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक सरिता भट्ट (अधिकारी) Bank for International Settlements (BIS) ले Indonesia मा आयोजना गरेको FSI-EMEAP Regional Seminar on the Latest Development from the BASEL Committee विषयक सेमिनारमा भाग लिन कात्तिक ४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २१ गते स्वदेश फर्कनु भयो । आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका उपनिर्देशक हरिप्रसाद पौड्याल र बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक रचना पराजुली पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

बैंकिङ कार्यालयका का. मु. निर्देशक रामबहादुर मानन्धर Standard Chartered Bank ले Germany (F.R.G.) मा आयोजना गरेको South Asia Transactional Banking Regional Conference for Banks मा भाग लिन कात्तिक १५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २२ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण, योजना कार्यालयका का. मु. निर्देशक चिरञ्जीवी चापागाई IMF ले Vietnam मा आयोजना गरेको Capacity Building Seminar on Financial Sector Stability मा भाग लिन कात्तिक ९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २३ गते स्वदेश फर्कनु भयो । बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका उपनिर्देशक सम्झना ढकाल पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

सामान्य सेवा विभागका का. मु. निर्देशक तेजबहादुर राना मगर SEACEN ले Indonesia मा आयोजना गरेको SEACEN High-Level Seminar on Harmonizing Micro-Prudential Policies with Macro-prudential Supervision मा भाग लिन कात्तिक २९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ५ गते स्वदेश फर्कनु भयो । वित्त व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक शैलेन्द्र रेग्मी तथा वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशकहरु सुनिता श्रेष्ठ र रत्नेश्वरलाल कर्ण पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

सूचना प्रविधि विभागका का. मु. निर्देशक शिवराम दवाडी Monetary Authority of Singapore (MAS) ले Singapore मा आयोजना गरेको MAS Information Technology Supervision Workshop 2015 मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ६ गते स्वदेश

afs} !) k|hdf

(kl[hsf]afS

कार्यकारी निर्देशक...

फर्कनु भयो ।

वित्त व्यवस्थापन विभागका का. मु. निर्देशक रविन्द्र महर्जन APEC/FRTI ले South Korea मा आयोजना गरेको Regional Seminar on Financial Reporting and Disclosure मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ मंसिर १० गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ । वित्त व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक रामप्रसाद शर्मा आचार्य, जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक दिपेन्द्रप्रसाद पोखरेल र आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका सहायक निर्देशक दुर्गाराज काफ्ले समेत सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्छ ।

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका का. मु. निर्देशक विनोदराज आचार्य Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Program on Fundamentals of Portfolio at Risk and Bank Failures मा भाग लिन कात्तिक १५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २३ गते स्वदेश फर्कनु भयो । भुक्तानी तथा फर्स्यौट विभागका उपनिर्देशक कृष्णप्रसाद शर्मा, बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक विष्णुकुमार शर्मा, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक झंकनाथ ढकाल पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा सहभागिता

वित्त व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक किशोरकुमार ढकाल De Nederlandsche Bank ले Netherlands मा आयोजना गरेको Developments in Pension Law and Supervision विषयक कार्यक्रममा भाग लिन कात्तिक ७ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका उपनिर्देशक आनन्द पौड्याल, सामान्य सेवा विभागका उपनिर्देशक दयाराम भट्टराई, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका सहायक निर्देशक रविन शर्मा भेटुवाल र विराटनगर कार्यालयका सहायक निर्देशक एकराज सुवेदी State Bank of Pakistan ले Pakistan मा आयोजना गरेको SAARCEFINANCE Seminar on Internal Audit in Central Banks: Methodologies & Practices मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ७ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका उपनिर्देशक केशव थापा Financial Stability Institute (FSI) ले Switzerland मा आयोजना गरेको Seminar on Trading Book Issues and Market Infrastructure मा भाग लिन कात्तिक ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ७ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

धनगढी कार्यालयका उपनिर्देशक डिलाराम सुवेदी, सामान्य सेवा विभागका सहायक निर्देशक दिपक अधिकारी तथा बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशकहरु टेकेन्द्र भट्टराई र बबी के. सी. SEACEN ले Taiwan मा आयोजना गरेको SEACEN Seminar on Liquidity Risk Management and Supervision मा भाग लिन कात्तिक ११ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २३ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक बृहस्पति अधिकारी Asian Development Bank(ADB) ले Indonesia मा आयोजना गरेको Regional Conference on Income Inequality and Inclusive Finance in Asia: Constraints, Challenges and Policy Options मा भाग लिन कात्तिक २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २८ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सहायक निर्देशकहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका दिनेशरत्न स्थापित, बैंकिङ कार्यालयका कृष्णबहादुर कुँवर र सामान्य सेवा विभागका अमिरमान शाक्य CICTAB ले India मा आयोजना गरेको International Program on Agriculture & Rural Development Through Co-operative Business Model मा भाग लिन कात्तिक २९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ४ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सहायक निर्देशकहरु वीरगञ्ज कार्यालयका शम्भुकुमार श्रेष्ठ, सिद्धार्थनगर कार्यालयका शिवहरि अर्याल, नेपालगञ्ज कार्यालयका गुमेप्रसाद बी. कार्की, विराटनगर कार्यालयका रामशरण शर्मा (दाहाल), पोखरा कार्यालयका प्रतापराम पराजुली र जनकपुर कार्यालयका उदयकुमार मण्डल Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Corporate Governance for Financial Institution विषयक कार्यक्रममा भाग लिन कात्तिक ३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १२ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशकहरु रेवतीराज पौडेल र धनबहादुर श्रेष्ठ Bank Negara Malaysia ले Malaysia मा आयोजना गरेको Financial Inclusion Strategy and Data Programme मा भाग लिन कात्तिक ७ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १५ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

वित्तीय जानकारी एकाइका सहायक

afSL !! kl[hdf

कार्यकारी निर्देशक श्रेष्ठ सेवा निवृत्त

आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक मनमोहनकुमार श्रेष्ठ बैंक सेवाबाट निवृत्त हुनु भएको छ। उहाँ अधिकृत विशिष्ट श्रेणीको पदमा कार्यरत रहेको समयावधिको आधारमा सेवाबाट निवृत्त हुनु भएको हो।

अवकाश

सामान्य सेवा विभागका उपनिर्देशक (कम्प्युटर) वसुदेव श्रेष्ठ, नेपालगञ्ज कार्यालयका उपनिर्देशक (कम्प्युटर) भुपेन्द्रबहादुर मल्ल, पोखरा कार्यालयका उपनिर्देशक दुर्गाबहादुर शाह र आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका उपनिर्देशक लेखनाथ पोखेलले बैंक सेवाबाट अवकाश पाउनु भएको छ। विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक मातृकाराज घिमिरे र वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक काजीराम कार्की पनि अवकाश हुनु भएको छ। उहाँहरु सबैजना ३० वर्षे सेवा अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको हो।

यसैगरी, पोखरा कार्यालयका सहायक निर्देशकहरु बुद्धिसागर खनाल, देवेन्द्रराज लम्साल, गणेशकुमार मल्ल र ईश्वरप्रसाद सुवेदी पनि ३० वर्षे सेवा अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ। बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशक शरदकुमार अर्याल र धनगढी कार्यालयका सहायक निर्देशक जनकबहादुर सिंह पनि सोही आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ।

बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशक रामराजा श्रेष्ठ र सामान्य सेवा विभागका कार्यालय सहयोगी प्रथम कमलबहादुर तामाङ ५८ वर्षे उमेर अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ।

कामकाज

सामान्य सेवा विभागका कार्यालय सहयोगी तृतीय लेखनाथ पाण्डे भुक्तानी तथा फर्स्यौट विभागमा र सामान्य सेवा विभागका कार्यालय सहयोगी चतुर्थ डम्बरबहादुर मल्ल धनगढी कार्यालयमा कामकाजमा खटिनु भएको छ।

नियुक्ति

तिलबहादुर थापा पोखरा कार्यालयको सहायक पदमा नियुक्त हुनु भएको छ। उहाँलाई समाचारको तर्फबाट हार्दिक बधाई छ।

(असोजको अंकमा अन्यथा पर्न गएकोले सच्याइएको)

!) k[ḥsf]afṭ

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम...

निर्देशक विनय सिग्देल Deutsche Bundesbank ले Germany (F.R.G.) मा आयोजना गरेको Workshop on Combating Money Laundering मा भाग लिन कात्तिक १० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २४ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सामान्य सेवा विभागका सहायक निर्देशक राजु पौडेल IMF ले Singapore मा आयोजना गरेको Seminar on Macro Stress Testing मा भाग लिन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ६ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

भुक्तानी तथा फर्स्यौट विभागका सहायक निर्देशक डम्बर सुवेदी तथा बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशकहरु सुजन खनाल, जितबहादुर थापा र बलराम भुजू Bank of Korea ले South Korea मा आयोजना गरेको Program on Payment and Settlement मा भाग लिन कात्तिक १ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ९ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

कर्मचारी संघ र उच्च व्यवस्थापन बीच सहमति

नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ र उच्च व्यवस्थापन बीच सहमति भएको छ। सहमति पश्चात् नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघले सञ्चालन गर्दै आएका दबावमूलक कार्यक्रमहरु स्थगित भएका छन्।

नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघले गत असोजमा संस्थागत सुधार, वृत्ति विकास, आर्थिक तथा विविध सम्बन्धी माग उच्च व्यवस्थापन समक्ष राखेको थियो। संघका मागहरुका सम्बन्धमा छलफल गर्न डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्लेको संयोजकत्वमा कात्तिकमा ६ सदस्यीय वार्ता समिति गठन भएको थियो। सो समितिसँग भएको वार्तामा मागहरु सम्बोधन गर्ने विषयमा मंसिर ६ गते सहमति भएपछि संघले दबावमूलक कार्यक्रमहरु स्थगित गरेको हो।

सहमतिपत्रमा संस्था सुधार सम्बन्धी मागहरुमध्ये कार्यालय भवन तथा आवास गृहको निर्माण गर्ने सम्बन्धमा समय सीमा सहितको कार्यान्वयन र पुनर्निर्माणका लागि छुट्टै महाशाखाको गठन गर्ने उल्लेख छ। नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली, २०७० को समयानुकुल संशोधनका साथै नगद सम्बन्धी कामको आधुनिकीकरण गरिने पनि सहमतिपत्रमा लेखिएको छ।

यसैगरी, जनशक्ति सम्बन्धी योजना तयार गर्ने, तालिम नीति परिमार्जन गर्ने, प्रसुति बिदाको अवधि बढाउने र शिशु स्याहार खर्च प्रदान गर्ने, अन्तिम तलबमानमा पुगेकालाई निकटतम माथिल्लो तलबमानमा मिलान गर्ने तथा अस्पतालमा उपचार सुविधा प्राप्तिका लागि पहल गर्ने विषयमा पनि सहमति भएको छ।

मंसिर ६ गते भएको सो ३२ बुँदे सहमतिपत्रमा आर्थिक मागका सम्बन्धमा तलबभत्ता पुनरावलोकन उपसमितिको सिफारिसको आधारमा पुनरावलोकन हुने गरी सहमति भएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघले एक विज्ञप्ति जारी गर्दै सहमतिलाई उपलब्धिपूर्ण रहेको जनाएको छ।

p4/0f

आर्थिक दैनिक २०७२ कात्तिक १५ गते सम्पादकीय

राष्ट्र बैंकको सकारात्मक कदम

देश यतिखेर सबैतिरबाट पीडामा रहेको छ । वैशाखको शक्तिशाली भूकम्पले आर्थिक तथा भौतिक दृष्टिकोणले पूर्णरूपमा थलिएको मुलुकले त्यो पीडाबाट उन्मुक्ति नपाउँदै मधेश आन्दोलन र सोही विषयलाई लिएर भारतले गरेको अघोषित नाकाबन्दीका कारण निकै ठूलो क्षति व्यहोरेको छ ।

भूकम्पले गर्दा भएको आर्थिक, भौतिक तथा मानवीय क्षतिको पुनर्निर्माण तथा व्यवस्थापनको लागि मात्र झण्डै सात खर्ब रूपैयाँ आवश्यक भएको चर्चा चलिरहँदा अघोषित नाकाबन्दीका कारण सिंगो मुलुकको अर्थतन्त्र नै संकटमा परेको छ । उद्योग, व्यापार, कलकारखाना शिक्षा सबै क्षेत्र प्रभावित भएका छन् । मुलुकमा लगानीको स्रोत जुटाउने माध्यम अर्थात् बैंक तथा वित्तीय संस्थामा पनि नाकाबन्दीको प्रभाव निकै नै ठूलो परेको छ । नाकाबन्दी सुरू भएयता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना कुनै ऋणीबाट पाकेको ब्याज तथा सावाँ समेत पाएका छैनन् । मुलुकको पछिल्लो असहज अवस्थाका कारण अधिकांश ऋणीहरूको ऋण तिर्न सक्ने क्षमतामा कमी आएको छ । इन्धनको अभावमा उद्योगहरूले आफ्नो नियमित उत्पादन नै बन्द गर्नुपरेको छ । बजारमा दैनिक उपभोग्य सामानहरूको समेत निकै नै अभाव भइसकेको छ । यो अवस्थामा नियमनकारी निकाय राष्ट्र बैंकले आफूअन्तर्गत रहने बैंक तथा फाइनान्स कम्पनीहरूलाई केही हदसम्म राहत दिएको छ । चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिअन्तर्गत लिएका उद्देश्यहरूको कार्यान्वयनमा राष्ट्र बैंकले बैंक तथा फाइनान्स कम्पनीहरूलाई सहुलियत दिएको छ ।

राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, फाइनान्स कम्पनी र लघुवित्त विकास बैंक समेतको नाममा परिपत्र नै जारी गरेर २०७२ पुस मसान्तसम्म प्राप्त भएको सावाँब्याजलाई पनि असल कर्जाको सूचीमा राख्न सकिने व्यवस्था लागू गरेको छ । देशमा हालै उत्पन्न भएको असहज परिस्थितिका कारण आर्थिक क्रियाकलापमा संकुचन आई उद्योग, व्यापार, पर्यटन, ऊर्जालगायतका क्षेत्रहरू प्रभावित भएको र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका

लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले ग्राहक संरक्षण कोष (Clint Protection Fund) खडा गर्नुपर्ने

लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले ऋणीहरुको हित तथा संस्थागत विकासमा खर्च गर्ने गरी अलग्गै ग्राहक संरक्षण कोष (Clint Protection Fund) खडा गर्नुपर्ने तथा सो कोषमा खुद मुनाफाको १ प्रतिशत रकम र वार्षिक २० प्रतिशत भन्दा बढी लाभांस (नगद वा बोनस) वितरणको प्रस्ताव गरेमा २० प्रतिशत भन्दा माथिको प्रस्तावित लाभांसको २५ प्रतिशत रकम राख्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

यो व्यवस्था आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक हिसाब तयार गरी स्वीकृति गर्ने समयदेखि लागु हुने र यो कोषको रकम ऋणीहरुको सामूहिक हित हुने कार्य गर्न, समस्यामा परेका ऋणीहरुको व्यवसायको सुरक्षण एवम् पुनर्स्थापना गर्न तथा ग्राहकहरुको शिक्षा र क्षमता विकासमा उपयोग गर्न सकिने व्यवस्था छ ।

ऋणीहरूको ऋण तिर्नसक्ने क्षमतामा पनि ह्रास आएकोले विषम परिस्थितिमा अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवाला निकायहरूबाट राष्ट्र बैंकबाट जारी गरेका निर्देशिकाहरूको केही प्रावधानहरूमा छुट प्रदान गर्नको लागि आग्रह गरिएको र यो अवस्थामा चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति २०७२/०७३ मा जस्तोसुकै उल्लेख गरे पनि २०७१ चैत मसान्तसम्म सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणहरूका लागि कर्जाको सावाँ र ब्याज तिर्ने अवधिमा २०७२ पुस मसान्तसम्म कायम गरिएको छ । उक्त अवधिभित्र कर्जा चुक्ता हुँदा पनि त्यो कर्जा असल कर्जामा गणना गरी नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न दिएको निर्देशन आफैंमा स्वागतयोग्य रहेको छ । यो व्यवस्थाअनुसार असल वर्गमा वर्गीकरण गरिने कर्जाको हकमा बैंक तथा फाइनान्स कम्पनीहरूले ग्राहकसँग कुनै पनि प्रकारको पेनाल, ब्याज वा शुल्क लिन पाउनेछैनन् । वास्तवमा राष्ट्र बैंकले बैंक तथा फाइनान्स कम्पनीहरूलाई दिएको सहुलियत पाउने भनेको आखिर आम ग्राहक नै हुन् । नेपाली बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले शक्तिशाली भूकम्पको बेला राज्यलाई जुनरूपमा आर्थिक तथा भौतिक सहयोग गरेका थिए, त्यहीरूपमा अहिले पनि आफ्ना ग्राहकहरूलाई सहुलियत दिएका छन् । यसको सुरूवात नियनकारी निकाय राष्ट्र बैंकबाट सुरू भएको छ । राष्ट्र बैंक र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको यो कदम समस्यामा परेको सिंगो मुलुक र मुलुकबासीको दु:खेको घाउमा मलम लगाउनको लागि हो ।

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
बालुवाटार, काठमाण्डौं, फोन : ४४१९८०४, Ext.: ३६२
ईमेल : samachar@nrb.org.np, वेवसाईट : www.nrb.org.np

सम्पादक
केदारप्रसाद आचार्य

सम्पादन सहयोगी
सुरेश पन्त
सिर्जना श्रेष्ठ
नवीना ताम्राकार

मुद्रण : अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन, अनामनगर, काठमाडौं, *फोन नं.* ०१-४७७०६१३, ४७७०२५३